

sin »fru» och hon prejar dem på deras förtjenst desto oförsyntare, som hon vet att tiden är knapp.

Frun sjelf vill gerna gå och gälla som hederlig qvinna; hvad -angår det henne hvilket lif hennes qvinliga hyresgäster föra, blott de betala »ordentligt»? Ingen, icke ens millionären eller excellensen i sin eleganta och rymliga våning, bor i Stockholm så relativt dyrt som den prostituerade flickan i sitt eländiga och qvafva kÿffe. Ju mera hon sjelf förlorar sin ungdom, helsa och återstod af menniskovärde, desto mera skiner hennes värdinna af väl-måga och »respektabilitet», tills stunden kommer att köra bort den insolventa hyresgästen för att mottaga och på lika sätt ruinera en annan. Och medan det unga offerlammet åkallar döden på hös-pitalet, på tukthuset eller i rännen, skickar värdinnan sin dotter att erhålla en »bättre uppfostran» och besöker sjelf flitigt kyrkan och får absolution af presten.

* * *

Här är förvisso en svår samhällskräfta, ett oerhördt elände, och lagstiftaren, statistikern, menniskovännen söker ängsligt efter utvägar och hjälp. Men det skall blifva förgäfvets att utrota prostitutionen, så länge sjelfva armodet icke är öfvervunnet; så länge begäret efter njutning och nöje, som är så naturligt för menniskan och icke ens kan

förnekas förbrytaren i hans frihet, icke är undertryckt; så länge det bländande och förföriska, som rikedomen och lyxen immerfort utbreda för de fattiges och lystnes ögon, icke äro af sed och lag förbjudna; så länge menskligt öfvermod, menskelig svaghet och menskliga begär icke kunna utrotas från grunden. Just så länge skola storstäderna fortfara att ega sina lysande eller eländiga lastens nästen, hvilka äro mer eller mindre tydliga, tilldragande eller frånstötande, men i hvilka hvarje lusta och öfverdrift i hvarje tidevarf kunna finna sin tillfredsställelse.

VI.

Frun i ståndet.

På gatorna och torgen, på de af kommunalmyndigheten stadgade marknadsplatserna, sitter hon i en skyddande och landtlig dräkt och utbjuder sina ladugårdsalster och grönsaker åt köparen eller rättare köperskan. Men kanske ordet »sitta» mindre behagar hennes för etiketten ingalunda likgiltiga sinnelag, ty hon är egentligare en »ståndsperson», en fru i ståndet, om ej af stånd, och betalar en ganska dryg hyra för denna sin mera lokala än sociala rang. Expositionen af varorna är temligen densamma för hela skräet; det gifves visserligen specialister, såsom i morötter och palsternackor, ägg och fjäderfä, qvastar och vispar, men man kan i allmänhet säga att hvarje salustånd innehåller samtliga eller de flesta lifsförnödenhetsartiklar, som höra till genren. Och der sitter frun år ut år in på samma ställe, ängsligt beva-

kande sina skatter, spejande efter köplystna och med »blandade känslor» betraktande den handel, som försiggår i grannståndet, medan hennes eget ligger försänkt i idyllisk ro.

Ståndsfruarne äro mycket praktiska. De hafva i sjelfva verket slagit under sig all detaljhandel med lifsmedel. De äro uppe med solen och taga bonden eller skutskepparen redan vid tullarne eller hamnarne, innan han hunnit in i staden för att höra efter priset och sjelf försälja sin produkt, Sedan de sålunda lagt beslag på hela förrådet, utminutera de det till hufvudstadsbefolkningen till »skäligt», d. v. s. högst vinstgifvande pris. Tidningarna innehålla visserligen torg- och hamnprislisan för hvarje dag och många landtbor i Stockholms omgifningar hålla sin tidning blott för den skull. Men tyvärr är denna lista icke tillförlitlig, ja, som det påstås icke ens ärlig, enär vissa »mellanhänder» hafva intresse af att köpa så billigt som möjligt af producenten och en extra dusör till noteraren lätt sänker en liten siffra. Dock kommer sänkningen aldrig så långt som till den konsumerande allmänheten; den eger gällande kraft endast den arla morgonstunden vid Stockholms yttre marknadsgränser, men icke om förmiddagen på Stockholms centrala salutorg.

Också äro ståndsfruarna ganska »täta». De förstå ej blott att vexla och slamra med koppar-

slantarne och tolfskillingarna, utan lika bra att tumma och sortera sedlarne och hafva ej blott kjolsäcken full med småmynt utan desslikes upp- och afskrifnings- och depositionsräkning hos banken. Härvid är säkerheten, icke räntevinsten den bestämmande. Ingen är kinkigare än frun i ståndet i fråga om bankernas garantier och ingen är känsligare för kriser, hvilka riskera att uppsluka sparpenningar. Vi veta icke hur stor del af den engelska statens bonds som innehafvas af de hedervärda torgskråen i London, men nog ligga stora summor, införtjenta vid Stockholms saluhallar, i säkerhet hos vår riksbank. Det händer dock understundom att frun i ståndet är mindre försiktig och mera företagsam, vill hastigare och förmånligare förkofra sitt kapital. Då slår hon sig i slang med några procentare och man finner henne dervid i kompaniskap med andra hedervärda personer, enkanerligen hrr vaktmästare vid de kungliga »verken».

Med kapitalerna ökas anspråken på samhället. Sjelf är hon för gammal och känd för att orka klättra uppför den sociala stegen. Men hennes döttrar kunna sättas i pensionen och söner i skolan för att lära sig, de förra att göra ett godt parti, de senare att blifva grosshandlare eller lärdomsidkare, men bådadera i de flesta fall för att ringakta det yrke, som utgjort det förnämsta, ofta det enda medlet till deras lycka. Ståndsfrun ler

derunder med det ena ögat öfver sina planers framgång och gråter med det andra öfver världens och barnens vanliga otacksamhet.

* * *

I ett afseende bildar den stockholmska mångelskan en bestämd motsats till sin motsvarighet i de södra länderna. Hon utmärker sig hos oss genom sitt stora allvar och sin gravitetiska värdighet. Möjligen kommer detta af hennes stillasittande lefnadssätt, hvilket icke tillåter några större utflykter eller någon omvexlande lifaktighet. Då sydländskan med högljudd och i alla möjliga tonarter allt efter omständigheterna vibrerande röst utbjuder sitt kram, prisar det med hänförelsens vältalighet och utvecklar hvarjehanda älskvärdhet och smicker för att öppna kundernas hjertan och lätta deras börsar, är stockholmskan ordkarg och återhållsam i åtbörder och svar, fastän konkurrensen rasar rundt omkring henne. Hon hyser synbarligen den åsigten:

»Verket prise mästaren»,

d. v. s. med andra ord, att varan må rekommendera sig sjelf. Och detta vanliga sinneslugn är merendels förenadt med en vacker portion godt lynne, hvilket jemte allvar utbreder sig öfver hela hennes röda och solbrända ansigte.

Men man akte sig att väcka den slumrande lejoninnan! Det må vara sant, att då man kommer från söderns städer med deras brokiga utelif, skrik och oväsen, man finner vår stad alltför monoton, tyst och stillsam, liksom om dess gatu- och ståndstyper icke hade tillräckligt blod i sina ådror. Dock blir ståndsdamen retad, vare sig af en häcklande konkurrent, en oförsynt köpare eller näsvis gatpojke, och nödgas hon tillgripa — vi säga icke armar och ben — utan tills vidare blott munnen som nödvärn eller till och med anfallsvapen, så torde hon godt kunna mäta sig med sydländskan i stridsfärdighet och stridslust. Orden strömma då öfver hennes läppar med förvånande fart och rikedom — och hvilka ord sedan! Intet akademiskt svenskt lexikon, ingen författares uppfinningsförmåga, intet landsmåls förråd af allehanda synonymer uppgår emot hennes djerfva ord — och äfven satsbildningar. Skulle någonsin den svenska tribunen blifva en tummelplats för dödliga fejder, så borde våra riksdags- och folkmötestalare dessförinnan bevittna de orddueller, som kunna förekomma vid Munkbron eller på Hötorget, för att inhemta huru en oratorisk kamp skall skötas med hänförelse och kraft.

Det är ett märkligt faktum att samma egenkap finnes hos »ståndsdamerna» i alla länder och funnits hos dem i alla tider. Den parisiska mån-

gelskan och den berlinska, hon som säljer qvastar i London och maccaroni i Neapel, alla utmärkas sig för en munvighet, som gör populära pamflettskrifvare förtviflade vid jmförelsen och blifvit hennes stående attribut på folkteatrarne. Och grundliga antikkännare hafva ur de klassiska författarnes verk uppsamlat ej blott vältalighetens yppersta blomster, utan äfven de äkta torg- och rännstenstermer, som visa att denna mångelske-retorik frodades lika yppigt hos Aristophanes' samtida som hos Bellmans. Man har exempel på att de typer, som uppburit densamma, försvunnit, men att deras »idiom» icke för ty undgått förgängelsen. Så voro »roddarmadamerne» för ett femtio-tal år sedan riksbekanta för just nämnda egenskaper och hrr Hallman, Kexél & Co inlätto sig enligt folktraditionen understundom i duell med dem, för att framlocka deras ordförråd. Nu finnas inga roddarmadamer — de hyggliga dalkullor som vid anfordran förpassa oss mellan Strömsborg och Röda Bodarne, tillhöra helt andra förhållanden — men roddarmadamernas språk kan vid utomordentliga tillfällen ännu få höras på Kornhamnstorg, Munkbron och andra till strandbrädden angränsande trakter.

Denna segerrika upphöjdhet öfver tid och rum, vi hade så när sagt universalitet hos mångelskespråket kan ej på annat sätt förklaras, än att det

tillhör sjelfva yrket och det ställe hvarpå yrket bedrifves. Det kan ej utrotas därför, att det är en naturlig produkt af omständigheterna sjelfva. Det officiela tungomålet och de auktoriserade satsbindingarna räcka verkligen icke till att representera ett folks känslor och tankar under alla möjliga förhållanden. Det vore också skada om mångskeidiomet skulle försvinna, ty det skulle göra vårt språk fattigare, mindre omedelbart och naturligt samt i sitt fall draga med sig mycket af den uppsluppenhet och lifskraft, hvarför det sjelft är ett uttryck. Våra forskare i landsmålen borde lika väl uppteckna och »klassificera» denna oförlikneliga stockholmska terminologi, som de hittills egnat sin vård åt landsorterna. Men den blefve kanske nu svårare att vetenskapligt uttömma, enär vår tid onekligen så till vida framskridit i — nivellerande bildning, att det nu fordras en långt större grad af vrede och ifver hos de språkkunniga ståndsdamerna än det fordrades på Bellmans tid, för att de skola lockas till att framdraga sitt ordförråd i hela dess ursprungliga glans.

* * *

Hvem skulle tro det? men frun i ståndet, hvilken är väl beväpnad både mot naturens öfvermakt och människornas illistighet, som under det mångdubbla pansaret klädesplagg bjuder köld och storm,

regn och snö ett segrande trots, som hela dagen i ända köpslår och »står på sig» inför oresonliga och pratande afnämare och uthärdar den jernhårda konkurrensen från ett halft hundra kamrater på samma torg och i närmaste stånd — eger lika fullt ett mycket sympatiskt och känslofullt hjerta. Och — såsom det ofta är fallet — har detta känslofulla hjerta äfven sin romantiska anstrykning. Ingen uppröres grundligare och diskuterar ifrigare alla olycksfall, som stå att läsa i tidningarna, såsom då ett fasaväckande mord egt rum eller en meniska af olycklig kärlek eller annan anledning gått och dränkt sig; ingen råkar i större extas vid åsynen af ett litet vackert barn eller en liten vacker hund, och ingen silkesvante smeker den med mera hänsynsfullhet än hennes grofva och härdade hand. Och det språk af smekord hon dervid begagnar, utgör raka motsatsen till det som vankas vid andra känsloupprörande tillfällen, hvarom vi nyss talade, ehuru det bär samma prägel af genuin ursprunglighet.

Denna egenskap hos ståndsfrun, som finner sin naturliga förklaring i den gamla vishetsregeln: yterligheterna beröra hvarandra, är ingen enstaka iakttagelse af oss; den bestyrkes tvärtom af våra uppburne stockholmske författare. August Blanche, Jo. Jo. och många deras efterföljare hafva under välkända rubriker: »Brödgunman», »Tvätterskan i

Skinnarviken» ö. s. v. kokat soppa på detta ämne, till och med så mycket, att soppan numera blifvit skäligen vattenhaltig, och råkat ur modet. Man kan vara säker på, att nämnda historier om gumorna i hemväfda kläder men med guldhjerta icke voro lösa fantasier utan motsvarighet, ty författarne i fråga kände för väl sitt Stockholm för att vilja och behöfva »rita i marken», och den mängd efterapningar, deras tema erhållit, bevisar äfven att det varit noga förbundet med »de lokale Forhold». Genren må vara i utdöende, men verkligheten fins nog qvar, ehuru under andra former, och därför skall den också otvifvelaktigt i sinom tid återuppträda inom literaturen, så snart »den rätte» skribenten är funnen. Men det skall då ej längre heta »Brödgumman», utan något annat och finare, hvilket mera lämpar sig efter den nya tiden, som till exempel »Depositionsinnehafverskan på Norra Jernvägstorget» eller »Fru i ståndet och bankkrachen», och intrigen i stället för att röra sig kring en föräldralös gosse, som upptages och göres till professor af en brödgumma, skall handla om en bankdirektör, som anropar en grön-saksförsäljerska om att icke störta förtroendet för hans penninginstitut genom att uppsäga sina insättningar.

* * *

Genom sin känslofulla och något romantiska natur kan frun i ståndet icke vara ligkiltig för literaturen, åtminstone icke den periodiska, och eger härutinnan en skarpt markerad förkärlek för vissa dess afdelningar. Politiken intresserar henne mindre; dock torde hon dag för dag hafva forskat efter hur det till slut gick med Gordon dernere i »kattunstaden» och har reda på när Bismarcken får ett nytt anfall af hufvudvärk och nervsvaghet. Men annonserna i Dagbladet om lediga platser etc. studerar hon vanligtvis, ej för att hon själf behöfver söka sådana, utan för att i allmänhet följa med den stora »cirkulationen» på detta viktiga samhällsområde. Likaledes är hon en ifrig läserska af Fäderneslandets rättegångs- och polisafdelning, hvilken gifver oss en inblick i samhällets fördoldaste maskineri och rättvisans seger på ofta rätt underliga vägar. Samma tidnings följetong är hennes favoritlektyr och att Dagens Nyheter specielt står under hennes beskydd synes af att denna kollega för hennes skull till och med fått ombyta namn och kön och med ett betecknande ord kallas »madam Andersson».

Äfven på ett annat sätt bidrager hon till ofvannämnda och andra literaturalsters spridning. Med hennes praktiska sinne att förena det nyttiga med det angenäma och i betraktande af den stora vikt, som omslaget numera eger i det allt liffigare

varuutbytet, händer det, att kunderna på samma gång de hemföra ett skönt stycke kött eller en färsk palsternacka, på köpet bekomma en bit följetong eller tidningsartikel, och ofta det mest spännande stället derigenom. Vårt tidevarfs utvecklade styrka — att sammanbinda den andliga och den materiela rörelsen får således här ett vidare uttryck, och pressens uppgift att upplysa och vägleda själar underlättas, tack vare henne, ej blott af annonserna, utan äfven af viktualierna.

Hvad den inre politiken beträffar, som alltid måste mer eller mindre beröra hvarje uppåt sträfvande man eller qvinna i samhället, är frun i ståndet afgjort radikal och hör alltid till de missnöjda, ett säkert tecken till att hennes tid ännu icke är kommen och att de konserverande element, som heta kapital och öfverklassanseende, ännu icke hunnit af henne förvärfvas. Sanningen att säga, är hennes intresse uteslutande bestämdt af *kontributionerna*, och i den vägen hör hon ej allenast till de missnöjda, utan till de förtviflade. Antingen grefve Arvid Posse eller kapten Julius Mankell blir exc. Themptanders efterträdare, antingen byråkraten och plutokraten Linghagen-Wallenberg eller hr Berndt Lundqvists »segerlista» beherrska stadsfullmäktigvalen, så påstår hon med goda skäl att kontributionerna till stat och kommun blifva desamma, d. v. s. lika oskäligen, och att vexlin-

garna på samhällshöjderna icke lemna det ringaste märke efter sig på hyggligt och laglydigt folks debetsedlar. Huru samhället emellertid skulle uppkonstrueras för att icke behöfva några skatter och skatteindrifningar, dermed har frun icke kommit på det klara, men desto säkrare är hon på det tredubbla idealet: frihet, jemnlighet och broderskap.

Jämtrar sig vår fru öfver utskylderna såsom en pligt, så har hon äfven ett lifligt begrepp om desamma såsom meddelande rättigheter. Det fins få saker som hon ej anser sig kunna göra, »då hon ju betalt sina kontributioner», och råkar hon dervid, som till ex. i fråga om saluplatser o. d., i delo med kommunens intressen och ordningsmakt, så slår hon sig för sitt bröst och bedyrar, att man har alltför liten rätt här i landet i jemförelse med de bastanta debetsedlarne. Dock står hon, i trots af sina »avanceradt» radikala åsigter, gemenligen i ett ganska godt förhållande till polisen och man kan få se mer än en gemytlig nick utbytas mellan henne, som oupphörligt sitter stilla, och den hennes egendom skyddande konstapeln, som deremot oupphörligt vandrar omkring.

* * *

Frun i ståndet har några andra små egenheter af mindre samhällsviktig art. Trägen kund

på de kaféer, som vanligen förefinnas vid de platser der hon sjelf idkar sin rörelse, är hon icke rädd för att blanda en dosis spiritus in i den ångande kaffekoppen, ja under bister väderlek letar sig en liten plunta ut ur hennes vidlyftiga dräkt och en »knorr» inmundigas med både känsla och öfvertygelse. Hon har en deciderad förkärlek för alla slags utflykter och lustresor, känner väl till vår stads sköna omgifningar och kvarlemnar litet hvarstädes i våra lunder flottpapper, äggskal och tomma ölbuteljer såsom minnen af sitt samqväm med sommaren. På de om söndagarne lustresande ångbåtarne intager hon en bemärkt plats i trängseln och kan dervid uppträda i sidenklädning och bara armar, glömsk af att naturen merendels förnekat henne ett sylfidiskt utseende. Vi misstänka tvärtom att det är på henne Anna Maria Lemgren syftar, då hon talar om den »skeppundsvigtiga matronan», och visst är att förutom det rödlätta ansigtet och den på en gång bestämda och fryntliga minnen äfven de rika formerna höra till hennes attribut.

Hvar fins icke rangskala? den fins naturligtvis äfven inom mångelskeverlden. Om vi vågade dit hänföra ett manligt subjekt, skulle vi kunna yttra några erkännande ord om »potatiskungen», han som obestriddigen dominerar hufvudstadens potatis-handel och är en hundratusenkarl och en-gros-affärs-

man, ehuru han bibehållit den landtliga tendensen att sjelf på salutorget utminntera sin vara. Der-näst komma fruktmångelskorna, som gerna i vårt kalla, mot apelsiner och meloner föga gästvänliga klimat antaga ett festligare och elegantare utseende. Sedermera försäljerskorna af den egentliga nödortfen, de mångahande viktualierna. En särskild beaktansvärd specialitet deribland utgöra fiskmångelskorna, hvilka med årstiderna förändra både lokal och uppträdande. Om sommaren ser man dem i Fiskarhamnen vid Slussen och om vintern sitta de i afskurna tunnor längs med vedskutorna på Kornhamns torg.

Åtskilligt vore äfven att säga om magasinsförestånderskorna, som hafva ett afgjort slägttycke med fruarne i ståndet. Men då vår uppsats redan växt till en försvarlig längd, afbryta vi den här, endast uttalande den af litet hvar säkert delade tanken, att både lifligheten på våra torg och beqvämligheten inom våra hushåll skulle lida ett betänkligt afbräck, om icke i fråga varande samhällsklass och yrke funnes, och att på frun i ståndet kan tillämpas samma tanke, som Runeberg uttryckt, då han sjunger:

»Att något tälde hon skrattas åt,
Men mera att hedras ändå!»

VII.

"Pigfrun."

Vi medgifva att sjelfva ordet är fatalt, emedan det endast betecknar den ena och dåliga sidan af saken — vissa fruars tycke af att vara simpla tjenarinnor, ehuru de anse sig stå oändtligt högt öfver sådana — och icke den andra och goda sidan — vissa fruars duglighet och arbetsamhet, hvarigenom de uträtta lika mycket eller mer än den trälände tjenarinnan. Det fins gu'nås äfven ett mycket talrikt species, der den förra sidan *ensam* kan upptäckas, men få eller inga spår af den senare, och möjligen skulle Diogenes, om han träget gick omkring och forskade med sin lykta, kunna anträffa ett och annat exemplar af den här i Stockholm sällsynta specialitet, der den senare sidan eller den s. k. pigans flit och duglighet äfven hos frun är tillstädes, men pigans något simpla manér och trånga idékrets är hos henne ersatt af stil och bildning. Vi skola

efter hvarandra betrakta de tvänne typerna, och för att antyda, det vi med den rubrik, vi satt före vår artikél, icke afsett något »skällsord», utan fastmera en allmän benämning på en hel qvinlig samhällsklass' beskaffenhet i afseende på både förtjenster och fel, skola vi börja med de qvinnor, hvilkas förmåga att »draga till boet» är obestridlig.

* * *

Handverkarens, den mindre minuthandlarens, den bättre arbetarens, den svagt aflönade tjänstemannens hustrur och döttrar äro i allmänhet sin mans eller fars bästa stöd och kamrater. Medan han arbetar på sin verkstad eller sitt kontor, är hon verksam såsom kokerska, sömmerska eller tvätterska och hjälper ifrigt till att upprätthålla huset. Hon sträfvar derhemma från morgon till qväll, och har ändock tid öfrigt att uppfostra barnen och skicka dem i skolan, att begifva sig till torget och der sjelf verkställa sina uppköp, att bortprata några timmar med sin man efter midagen och på qvällsqvisten och att två gånger i månaden verkställa den af männen så fruktade generalrengöringen utan att vända upp och ner på sin makes papper och tillhörigheter och dermed förstöra hans hustrefnad.

Vanligtvis är frun dervid biträdd af sin piga och göromålen dem emellan fördelade på temligen jemnlik fot, enär hon icke skyr att, om så skulle behövas, ingripa i den senares arbete i stället för att »sitta på soffan och befalla» och är för hemmastadd i husets alla bestyr för att tåla att någonting göres orätt eller »halft om halft». Och hvad som gäller om frun gäller också om döttrarne, så framt de icke blifvit uppfostrade i någon pension och der fått af rikare och bortskämdare kamrater lära sig, att glosorna ur den franska parlören och de eleganta styngen i tapisseriet upphöja dem till en bättre sfär än mammans gammalmodiga köksbråk och linnesöm. Den stockholmska uppfostran tenderar tyvärr till den sistnämnda uppfattningen, hvilket äfven visar sig i de förståndiga ungarlarnes växande missnöje och den städse sjunkande äktenskapsfrekvensen. Dock måste man å andra sidan erkänna att stockholmskan har en högst utpräglad skicklighet i att synas annorlunda ute än hemma och att »frånsidan af medaljen» ofta kan vara lika ädel eller till och med bättre metall än den uppåtvända praktbilden. Om det är sant att många ungar stockholmsfru och stockholmsflicka, som ute är den älskvärdaste af de älskvärda, hemma åter med ens hopkrymper till en lika sysslolös som trumpen varelse, är det också sant att många dam, som på promenadplatsen och

salongen uppträder med utsökt smak och chic, om man blott kunde få se henne innanför den stängda familjedörren, der skulle uppträda i enkel musslinsklädning och — med förlof sagdt — hållande sopqvasten i handen. Oss synes en sådan metamorfos ingalunda vara onaturlig och bestämdt vara praktiskt älskvärd, liksom det kan hända att hustrun eller flickan i denna sin inkognitokostym och sysselsättning tager sig bättre ut än hon gör i sin officiela skådespelerske-attiralj inför världen.

* * *

Det qvinliga småborgarfolket i Stockholm tycker gerna om förströelser. Vi skola ej här återupprepa det utslitna ämnet om kafferepen med tyåtföljande pratsjuka, endast anmärkande att fruarnes kaffekopp hemma hos sig och hos väninnorna är ett lika förklarligt fenomen som deras hrr mäns toddyglas på restauranten, vid hvilken senare sysselsättning ej heller den manliga nästans fel och svagheter torde undgå att mönstras och kommenteras. De många existerande ordenssällskapen bidraga mycket till att föra småborgarherrs-kapen tillsammans och fylla onekligen ett lifligt känt och erkänt samhällsbehof. Likaledes hysa de en afgjord förkärlek för gratismusiken, och det är egentligen de som utgöra publiken hos Berns om söndagsaftnarne, då borden äro tätt besatta

med fruntimmer som dricka té och herrar som dricka punsch. Deras sinne röres dervid mest af ytterligheterna. När »Ave Maria» eller »Elfdansen» uppspelas med sitt utsägliga vemod, fyllas deras ögon af tårar och gör deras själ en resa till mänskenslandet, och deras hjertan hoppa af vild triumf vid janitscharmarschernas mest skrällande toner, ackompanjerade af ursinniga trumhvirflar och periodiskt klöckpingel.

Naturligtvis utgör teatern en älsklingsförlostelse. Deras hus- och lifteater är den Södra, hvarest också de genuint borgerliga skådespelen uppföras. Dernäst besöka de fjerde eller tredje raden på Storan och emottaga ett lifligt intryck af den musikaliska scenens prakt och ståt. De sentera mindre en grubblande Hamlet i Shakspeares underliga och omvexlingsfattiga drama än en rysligt skön Asmodeus i Hin Ondes besegrare, och frestaren Arlberg har många af deras hemliga suckar på sitt samvete. Om det på sin tid så omtyckta, men på senare tiden ur bruk komma féerispelet skulle återupplifvas, skulle de troligen komma att bilda lejonparten af publiken. Djurgårdsteaterns glada och luftiga sommarpjeser utöfva i samband med naturen på dem en stark dragningskraft, och inga skrätta hjertligare åt Victor Holmqvist och Bergström, liksom öfver hufvud vid hvarje muntrationsstycke, hvarvid den »breda»

komiken behagar dem ojemförligt mera än den »finare» och det ej är så noga med sannolikheten och det dramatiska sammanhanget. I allmänhet kan sägas att pigfruarne äro teaterns tacksamma-
ste åhörarinnor, de gråta i hvarje scen öfver hjeltinnans lidanden och skratta åt hvarje infall af komikern, ingen bokstaf undgår dem af hvad som talas på tiljorna och deras omedelbara känsla och naiva förstånd ersätta hvad som brister dem i skola och litterär bildning.

*   *
*   *

Har pigfrun ett hjerta ej blott för hjeltar och hjeltinnor på teatern, utan äfven för de på så mångahanda sätt agerande i lifvets stora drama? På den frågan kan svaras både ja och nej, d. v. s. ingenting allmängiltigt för hela klassen, utan olika för olika individer. Hon är bestämdt icke lika känslfull som frun i ståndet och föredrager framför hundarne, som endast göra besvär och draga in smuts, kattorna, som hålla skafferiet rent från rättor. Hon har föga deltagande för romantiska kärleksverkligheter och alls intet för romantiska kärleksdikter; hon är sjelf alltför inbyrd i slit och släp för att hafva någon tid och lust till öfverlopps för slikt pjoller och hon ställer allt för höga fordringar på sig sjelf och lifvet för att se genom fingrarne med den poesi, som i hennes ögon

på goda grunder sammanfaller med »den gudomliga lättjan». Den som friar till hennes döttrar och skall hafva hopp om hennes bifall bör framför allt lägga an på en solid utkomst, ett redbart yrke och en ordentligt gulden debetsedel; och hon är särskildt sträng mot de ganska vanliga hufvudstadsexistenser, som sakna anställning och om hvilka ingen vet huru och huru länge de kunna hålla sig uppe. Har hon rum att hyra ut, kan hyresgästen vara säker om en punktlig och ordentlig städning, men han bör också veta att hennes skarpsynta öga utspejar hvarje skavank i hans linne- och klädesförråd och deraf drager sina slutsatser om honom sjelf, enkannerligen hans soliditet i fråga om hyran. Och har han ej blifvit fullviktig befunnen och kan han ej genast betala förskottshyran n:r 2, så kan han få se sin f. d. så hyggliga och nigande värdinna plötsligt förvandlad till en megära, som talar »sanningens osminkade språk» och utan vidare förpassar honom och hans genomforskade pick och pack ner på gatan.

Men det fins desslikes en hel mängd pigfruar, som utöfva en storartad välgörenhet, desto mera hedrande som den måste tagas ur små medel. Gäller det att aftorka enkors och faderlösas tårar, att gifva barnsängsqvinnor ett understöd och mätta de hungrige, som klappa på hennes dörr, så är mången s. k. pigfru städse till hands. I hennes

kök, der ganska ofta snålheten för regementet, blir dock alltid så mycket öfver, att tiggaren kan stilla sin skrikande mage; hemligen skänker hon honom en gammal ren skjorta, som tillhört hennes man, och i garderoben fins ännu ett och annat klädesplagg, som kan skyla tiggargubbens nakenhet. Ingen inom den stora världen och »societeten» har en aning om de mångahanda barmhertighetsverk, som den kloka och goda frun utöfvar.

Ty det sker på ett helt annat sätt än som råder derstädes. Hon är icke såsom de rika och förnåma medlem af något sällskap mot armod och tiggeri, hvilket ominösa ledamotskap understundom blott därför tyckes vara antaget, för att med desto mindre besvär kunna bortvisa eller bortskrämma de hjälpbehöfvande från sina trösklar. Hon är ingen förevisningsdam, ingen välgörenhetshyena, ingen komitémutter, hvilkas namn och titel ståta i tidningarna; hon verkar i stillhet på sitt anspråkslösa vis, hon vill icke blifva berömd och väntar sig intet offentligt pris. Hennes största lycka består i det medvetandet, att hafva gjort en god gerning och kunnat hålla månget nedböjdt människohjerta i dess bekymmer och elände en tid upprätt.

* * *

Men hvarför i all världen har hon då fått det der försmädliga namnet — invända våra ärade läsarinnor — hvilket, om än det uppfunnits af elakheten, dock icke kunde vara så segliffadt, om icke en betydande portion sanning låge derunder? Svaret härpå måste blifva en undersökning om hvad man i allmänhet menar med s. k. »pigaktighet» i tankeriktning och manér. Man får härvid först och främst icke förglömma, att samhällsklassen i fråga saknar uppfostran och efteråt varit så upptagen af bestyr, att den ej haft tillfälle och råd att förskaffa sig den på egen hand — och hvad värre är, ehuru kanske bäst för qvinnan sjelf i hennes omedvetenhet — att hon icke ens vet hvad uppfostran vill säga och huru påfallande dess frånvaro hos henne kan förekomma andra. Då frun i ståndet läser eller rättare slukar tidningarna, stannar alltid ett och annat qvar af de stora världshändelserna och de upphöjda tänkesätten, men pigfrun saknar tid, och äfven aktning för all slags litteratur, förutom den andliga spisen i fall hon slagit sig på pietism, och måste följaktligen umbära de kunskaper och intryck, som den förlänar. Man kunde äfven nämna något om de grofva arbetshänderna, men som deri icke ligger något fel, utan långt mera en förtjenst, så utstryka vi detta kännemärke på pigaktighet.